

EU-Croatia Joint Consultative Committee

EU- Hrvatska Zajednički Savjetodavni Odbor

9. sastanak, 21. lipnja 2011., Bruxelles

Izveštaj pripremila:

Nataša Novaković, članica ZSO RU-HR

Socijalni dijalog u RH

Prema službenim izvještajima EU o ostvarenom napretku Republike Hrvatske u pogledu pristupanja EU, tripartitni socijalni dijalog (Gospodarsko - socijalno vijeće-dalje u tekstu: GSV, uspostavljeno je 2001. godine) u Hrvatskoj je relativno dobro razvijen, a utjecaj socijalnog dijaloga u procesu donošenja odluka i razvoja javnih politika napreduje. Kao pozitivno istaknuto je da su predstavnici socijalnih partnera također imenovani kao članovi, bez prava glasanja, u četiri odbora Hrvatskog Sabora. No kao zamjerka je istaknuto da kriteriji reprezentativnosti sindikata za sudjelovanje u kolektivnim pregovorima još uvijek nisu donijeti, a da bipartitni socijalni dijalog još nije dovoljno razvijen.¹

Zakon o reprezentativnosti

U 12. mj. 2010. postignut je konačan dogovor sa sindikatima i poslodavcima da Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva pripremi tekst prijedloga Zakona o reprezentativnosti sindikata i poslodavaca, kako bi se sindikalne središnjice o istom očitovale u dijelu kriterija za sindikate; te kako bi sindikati utvrdili koja su otvorena pitanja oko kojih se ne mogu usuglasiti

¹ (EU Komisija 2009. godine: Radni dokument osoblja Komisije: Hrvatska 2009. Izvešće o napredovanju uz priopćenje Komisije Europskom Parlamentu i Vijeću .Povećanje strategije i glavni izazovi 2009-2010, str.26).

između sebe, pa će se u vezi toga angažirati arbitraža (ili domaća ili od ILO), koja će odlučiti o spornim pitanjima. Zakon je trebao biti upućen u daljnju proceduru donošenja u Hrvatski sabor, u okviru prvog polugodišta 2011.

Međutim, u veljači 2011. godine sindikalne središnjice su se podijelile oko pitanja arbitraže (SSSH i NHS su i dalje bili za arbitražu, dok su se Matica, HUS i URSH izjasnili protiv, uz izdvojeno mišljenje Matice da u toj situaciji Vlada treba dovršiti pripremu Zakona, što nije bilo prihvaćeno od strane ostalih sindikalnih središnjica). Na sastanku u ožujku 2011. godine postignut je dogovor i usuglašena izjava kojom se utvrđuje da će Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva i Ured za socijalno partnerstvo u RH osnovati ekspertni tim koji će izraditi tekst Zakona o reprezentativnosti sindikata i udruga poslodavaca. Navedeni tim bit će sastavljen od hrvatskih i inozemnih stručnjaka. U izradi zakona ekspertni tim će obaviti konzultacije sa svim socijalnim partnerima o otvorenim pitanjima iz sadržaja prijedloga zakona, a nakon završetka izrade Zakona ekspertni tim će prezentirati dokument socijalnim partnerima, te biti upućen u redovitu proceduru Hrvatskog sabora do kraja lipnja 2011., a svakako prije kraja ljetnog zasjedanja Hrvatskog sabora.

Što se tiče autonomnog bipartitnog socijalnog dijaloga i kolektivnog pregovaranja još jednom je potrebno naglasiti da u RH ne postoji službena statistika koja bi pratila pokrivenost kolektivnim ugovorima, pa je vrlo teško dati točne podatke o obuhvaćenosti kolektivnim ugovorima, razinama potpisanih kolektivnih ugovora i dr. bitnim statističkim podacima.

U odnosu na članstvo i sudjelovanje u aktivnostima interesnih organizacija na europskoj razini, dvije nacionalne sindikalne organizacije trenutno su članice ETUC-a (SSSH, Savez samostalnih sindikata Hrvatske i NHS, Nezavisni hrvatski sindikati), HUP je članica BUSINESSEUROPE, a dvije organizacije (HOK/Hrvatska obrtnička komora i HUP) pridruženi su članovi UEAPME-a.

Tijekom 2009. i 2010., sindikati su se suočili s nizom prijedloga za zakonsku reformu tržišta rada koji su stigli od hrvatske Vlade, a koji bi, po njihovom mišljenju, potkopali njihov utjecaj u dvostranim pregovorima: jedna od reformi koju je Vlada predložila u svibnju 2010. uzrokovala je snažno protivljenje svih udruga sindikata - izmjena Zakona o radu koja bi olakšala poslodavcima otkazivanje kolektivnih ugovora, što je sindikatima bilo neprihvatljivo.

Zbog toga su od svibnja 2010. godine pa do ožujka 2011. godine socijalni dijalog i odnosi među socijalnim partnerima bili duboko narušeni. Zbog pokušaja Vlade RH da u zakonodavnu proceduru u svibnju 2010. godine uputi izmjene Zakona o radu vezan za otkazivanje kolektivnih ugovora sindikalne središnjice istupile su iz Gospodarsko-socijalnog vijeća i započele prikupljanju potpisa za provođenje referenduma. Sindikati su prikupili oko 800,000 potpisa te je Zakon o radu povučen iz procedure.

Unapređenje rada GSV-a i tripartitnog socijalnog dijaloga

U ožujku 2011. godine Vlada RH postigla je dogovor sa sindikalnim središnjicama i HUP-om o poboljšanju rada GSV-a i Ureda Vlade RH za socijalno partnerstvo, koji je logistička potpora radu Gospodarsko- socijalnog vijeća. Tako je GSV ponovo započelo sa svojim radom. Ovakav dogovor bio je uvjet da se sindikalne središnjice ponovno uključe u rad GSV-a i da se nastavi socijalni dijalog, toliko nužan u trenutnoj gospodarskoj situaciji. S druge strane sindikatima i poslodavcima rad GSV-a iznimno je važan, obzirom da je to jedini način na koji donekle mogu utjecati na predložene zakone, strategije i reforme.

Međutim, s druge strane aktivnosti GSV-a svedene su uglavnom na one u svezi sa zakonodavnom aktivnošću u državi, te na rješavanje prijepora u odnosima pojedinih organizacija socijalnih partnera bilo kroz institut mirenja, bilo kroz očitovanja pojedinih povjerenstava GSV na pojedinačne zahtjeve. Istovremeno su zapostavljena gospodarska pitanja - kako makro-ekonomska, tako i pitanja od interesa za pojedina poduzeća. Daljnji problemi u radu GSV-a bili su donošenje odluka nadglasavanjem socijalnih partnera na sjednicama GSV-a; dostava materijala u prekratkim rokovima; ignoriranje ključnih problema u državi o kojima se trebalo raspravljati i sl.

Upravo na tragu toga izmijenjeni su svi dokumenti vezani za osnivanje i rad GSV-a te je sukladno istom izmijenjen i Program rada GSV-a. Utvrđeno je da će GSV razmatrati strateške teme i utvrđivati ciljeve, a drugi dio interesnih tema usklađivat će se putem zajedničkih radnih skupina i Povjerenstava GSV-a, s time da je ovdje važno naglasiti da svaki potpisnik Sporazuma sada ima pravo imenovati svog predstavnika u određenoj radnoj skupini odnosno Povjerenstvu (do sada je bio jedan predstavnik sindikata za sve sindikalne središnjice).

Dana 14.3.2011. godine na 162. Sjednici Gospodarsko-socijalnog vijeća potpisan je novi Sporazum o osnivanju GSV-a², kojim je prestao važiti Sporazum o osnivanju, nadležnosti i djelovanju GSV-a od 21. siječnja 1994. godine i sve izmjene i dopune istog Sporazuma. Osim toga na prvoj sjednici GSV-a donijeti su i slijedeći dokumenti: Odluka o osnivanju Savjeta za unaprjeđenje tripartitnoga socijalnog dijaloga u Republici Hrvatskoj, kojom je osnovano novo tijelo GSV-a, Poslovnik o radu GSV-a i njegovih radnih tijela te Odluka o osnivanju, djelokrugu rada te sastavu Povjerenstava GSV-akojom je izmijenjena uloga i nadležnost dosadašnjih povjerenstava.

Kako se ne bi konstantno mijenjao Sporazum o osnivanju GSV-a ovisno o broju članova, sada je stavljena općenitija definicija da je GSV sastavljeno od predstavnika Vlade, udruga

²„Narodne novine“, broj 34/2011

poslodavaca više razine te udruga sindikata više razine, za koje je odgovarajućim zakonom ili drugim aktom utvrđeno da ispunjavaju propisane uvjete o načinu određivanja zastupljenosti u tripartitnim tijelima na nacionalnoj razini. Tako broj članova Vijeća ovisi o broju udruga sindikata više razine za koje je utvrđeno da ispunjavaju uvjete o načinu određivanja zastupljenosti udruga sindikata više razine u tripartitnim tijelima na nacionalnoj razini. To znači da se, ukoliko dođe do promjene na strani sindikalnih središnjica, automatski mijenja i broj članova Vijeća.

Novo postignutim dogovorom sa sindikatima dodatno je naglašeno da je nužno da Vlada RH poštuje svoju obvezu prema socijalnim partnerima vezano uz njihovo djelatno sudjelovanje u radu GSV-a na način da nastoji materijale učiniti dostupnima članovima GSV-a, najmanje 7 dana prije sjednica. Samo se u izuzetnim okolnostima i to uz prethodnu obavijest socijalnih partnera isto može učiniti i u kraćem roku. Naime, ako materijali dođu u kraćem roku od tjedan dana teško je da će socijalni partneri moći pripremiti svoja stajališta, jer ne stignu dobiti očitovanja od svojih članova. Upravo je pravovremena dostava dokumentacije nužna za učinkovitu raspravu na GSV-u, odnosno, prethodno na njegovim radnim tijelima.

Nadalje, Vlada se obvezala da će javne politike te nacionalne strategije, nacrti zakona, propisa, programa i drugih dokumenata iz djelokruga rada GSV-a, a polazeći od Programa rada GSV-a, prije upućivanja u Hrvatski sabor biti razmotreni na GSV-u, odnosno njegovim odgovarajućim radnim tijelima.

Ono što je još važnije, prilikom očitovanja Vlade u Hrvatskom saboru o određenim dokumentima, tj. zakonima, ovlašteni predstavnik Vlade izvijestit će zastupnike i o mišljenju GSV-a. Do sada je samo postojala obveza da uz Nacrte prijedloga zakona i drugih propisa, te akata koje Vlada predlaže za donošenje Hrvatskom saboru, moraju biti priložena mišljenja i zaključci GSV-a. Na ovaj način htjela se ojačati uloga GSV-a kao savjetodavnog tijela Vlade, te osigurati da svi saborski zastupnici budu upoznati sa mišljenjem socijalnih partnera. Neprijeporno je da je u proteklom razdoblju između ostalog zalaganjem ključnih aktera tripartitnog socijalnog dijaloga kao i Ureda za socijalno partnerstvo u RH uspostavljen izuzetno kvalitetan i širok institucionalni okvir za aktivno i učinkovito sudjelovanje predstavnika Vlade i svih socijalnih partnera u različitim tripartitnim tijelima i procesima konzultacija.

Ured za socijalno partnerstvo u RH sveobuhvatna je potpora radu GSV-a i njegovih radnih tijela, osnivanju i radu sektorskih vijeća, aktivnostima županijskih GSV-a, Nacionalnog vijeća za zaštitu na radu, organizaciji mirenja u rješavanju kolektivnih radnih sporova, edukaciji i razvoju sustava mirenja u rješavanju individualnih radnih sporova, pripremi i sudjelovanju u aktivnostima pregovaračkih odbora Vlade te sindikata javnih i državnih službi u kolektivnim i drugim pregovorima, zatim, u organizaciji određenih radionica i seminara, radno-

konzultativnih sastanaka te nizu drugih poslova iz područja suradnje državnih tijela i socijalnih partnera, odnosno promicanju socijalnog partnerstva.

Djelokrug rada Ureda koji se odnosi na GSV i drugih tripartitnih tijela određen je usvojenim dokumentima (Sporazum o osnivanju GSV-a, Program rada Vijeća, Poslovnik o radu GSV-a).

Za uspješnost u ispunjavanju obveza utvrđenih dokumentima, kao i učinkovitost tripartitnog socijalnog dijaloga od osobitog je značaja ažurnost u rokovima i procedurama te pravodobno ispunjavanje preuzetih obveza od strane pojedinih tijela državne uprave, Vlade i svih socijalnih partnera.

GSV je usvojio i Odluku o osnivanju Savjeta za unapređenje tripartitnog socijalnog dijaloga u RH, a s ciljem jačanja uloge, unapređenja i razvoja tripartitnog socijalnog dijaloga u RH, te unapređenja suradnje između Vlade i socijalnih partnera u okviru GSV-a, nadležnih državnih tijela i Ureda za socijalno partnerstvo u RH.

Među najvažnijim aktivnosti ovog tijela nalazi se predlaganje programa informiranja javnosti, odnosno podizanja svijesti o važnosti tripartitnog socijalnog dijaloga u RH putem specijaliziranih oblika komuniciranja i radionica te predlaganje programa kontinuirane edukacije za dionike tripartitnog socijalnog dijaloga s ciljem poboljšanja njihove suradnje, te učinkovitosti njihova rada i ukupnih rezultata socijalnog dijaloga.

Nova uloga Povjerenstava GSV-a

GSV ima stalna i povremena radna tijela. Stalna radna tijela su Povjerenstva GSV-a³, dok za razmatranje, pripremu ili stručnu obradu pojedinog pitanja iz svog djelokruga, GSV može osnovati povremena radna tijela, odnosno radne skupine.

Povjerenstva GSV-a su doživjela možda i najveću izmjenu unutar reforme GSV-a, jer ne samo što se promijenio naziv pojedinih Povjerenstava te su neka ukinuta jer im se djelokrug preklapao, već su dobila i sasvim novu funkciju. Naime, sada više na sjednicu GSV-a ne idu pojedinačni zakoni, osim kada zbog njihove važnosti to socijalni partneri izričito zatraže, već se zakoni raspravljaju samo na Povjerenstvu, čije mišljenje sada zamjenjuje mišljenje GSV-a. GSV sada raspravlja samo o strateškim temama, reformama i javnim politikama.

Povjerenstva proučavaju i razmatraju pojedine zakone, podzakonske akte i druga pitanja iz djelokruga rada GSV-a, utvrđuju prijedloge i mišljenja o prijedlozima javnih politika i propisa

³Povjerenstvo za politiku plaća, porezni sustav i životni standard; Povjerenstvo za socijalnu politiku; Povjerenstvo za zapošljavanje, obrazovanje i usklađivanje s tržištem rada; Povjerenstvo za zakonodavstvo, kolektivne pregovore i zaštitu prava; Povjerenstvo za održivi razvoj, poticanje gospodarstva, energetiku i klimatske promjene.

koja su im dostavljena prema Programu rada Vijeća, ali i na vlastitu inicijativu, te o svom stavu, mišljenju i prijedlozima pisanim putem izvješćuju Vijeće.

GSV na razini županija

Neovisno o zastoju u održavanju sjednica GSV-a na nacionalnoj razini, Županijski GSV-ovi kontinuirano su održavali sjednice i ostvarivali svoje zadaće (u većini županija). U svibnju 2011. GSV je donio i Smjernice za osnivanje, ustrojstvo i djelovanje Gospodarsko-socijalnih vijeća u jedinicama područne (regionalne) samouprave kojima su dane neke općenite upute za daljnji rad, a imajući u vidu reformu nacionalnog GSV-a.

Dijalog na sektorskoj razini

Ostvaren je sporadičan dijalog između poslodavaca, sindikata te resornih ministarstava, oko pojedinih pitanja iz područja interesa socijalnih partnera, ali i šire; gospodarske mjere, rješavanje pojedinih problema u djelatnostima i tvrtkama i sl.

Sektorska vijeća - nastavljene su intenzivne aktivnosti na uspostavi institucionalnog sektorskog socijalnog dijaloga, te je

- 6.12.2010. godine potpisan sporazum o osnivanju Sektorskog socijalnog vijeća za šumarstvo i drvoprerađivačku industriju i priprema se prva sjednica tog tijela;
- održana konstituirajuća sjednica Sektorskog vijeća za tekstil, obuću, kožu i gumu , 21.12.2010. godine,
- 21.1.2011.godine održan pripremni sastanak predstavnika sindikata, poslodavaca i ministarstava u cilju daljnjih aktivnosti za osnivanje Sektorskog vijeća za grafičku, nakladničku i djelatnost proizvodnje zvučnih zapisa, te izrađen i na raspravi je prijedlog Sporazuma o osnivanju tog Vijeća. Očekuje se da bi moglo doći do osnivanja istog tijekom ove godine.

Primjer dobre prakse

Na 163. Sjednici Gospodarsko-socijalnog vijeća održanoj 25.3.2011. godine donijet je zaključak da će Vlada, HUP i sindikalne središnjice do 29. ožujka 2011. godine imenovat svoje predstavnike, a zatim će se konstituirati tripartitno Povjerenstvo zaduženo za analizu problematike neisplate plaća i doprinosa. Dogovoreno je da će u radu Povjerenstva kao stalni članovi sudjelovat predstavnici: Ministarstva financija - Porezne uprave, Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva, Ministarstva pravosuđa, Agencije za upravljanje državnom imovinom te predstavnici sindikalnih središnjica i Hrvatske udruge poslodavaca, te da će nakon završene analize Povjerenstvo predložiti postupak koordinacije daljnjeg

rješavanja pojedinačnih ili grupnih problema.

Navedeno Povjerenstvo doista se oformilo u roku i intenzivno radilo na analizi postojećeg stanja, te na davanju smjernica za rješavanje nakupljenih problema vezanih za neisplatu plaće odnosno doprinosa. Već na 165. Sjednici GSV-a, održanoj 21.4.2011. godine Povjerenstvo je nakon niza održanih sastanaka, dalo svoje izvješće koje se sastojalo od analize trenutnog stanja, razloga takvog stanja, zakonske regulative te prijedloga sustavnih rješenja – mjera za suzbijanje neisplate plaća i isplate „neto plaća“ bez uplate doprinosa. Socijalni partneri zajednički su zaključili da će nastavno na provedene aktivnosti, nositelje mjera i rokove provedbe predložene zaključcima, Povjerenstvo do 1. rujna 2011. analizirati postignute rezultate te predložiti daljnja unapređenja postojeće regulative i primjene.

Nadalje, dogovoreno je da će Povjerenstvo za analizu problematike neisplate plaća te neuplate poreza i doprinosa kontinuirano pratiti provedbu mjera za poboljšanje stanja u vezi neisplate plaća, te neuplate poreza i doprinosa i o tome će izvještavati Gospodarsko-socijalno vijeće.

Zaključno:

U narednom razdoblju bitno je praktično koristiti kvalitetan institucionalni okvir za dijalog, unutar svakog sudionika dijaloga jačati administrativne kapacitete za djelatno sudjelovanje u dijalogu, Vlada i tijela državne uprave moraju osigurati pravodobno i djelatno sudjelovanje predstavnika sindikata i poslodavaca u pripremi i raspravi te oblikovanju rješenja iz područja djelokruga tripartitnog dijaloga, zatim, pojačati aktivnosti na razvoju sektorskog socijalnog dijaloga i kolektivnog pregovaranja te usuglašavanja strateških tema posebno u području provedbi ključnih gospodarsko-socijalnih i društvenih reformi.